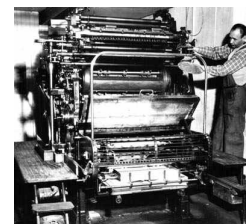

Boktryckaren

Det var inte lätt att få arbete på 30-talet. Oftast blev det dagsverken hos bönderna. Några fick arbete i skogen. Generationsskiftet inom jordbruket gjorde att de unga började göra uttag i den skog som de äldre varit så rädda om. En del fick arbete i Ö-viks hamn med lastning och lossning. Några fick anställning hos Hägglund & Söner i Gullänget. Där tillverkades landsvägsbussar och det var som att vinna på lotteri om man fick börja arbeta där. Nästan som statligt. Säkert. Annars var det inte så mycket. Springpojke sökes, stod det ibland i tidningen. Det var någon affär i sta´n, som önskade "Rask och hurtig gosse". Dessa raska och hurtiga gossar fanns i överflöd, och det blev inte mycket över till bondpojkarerna.

Men så en dag. "Ärlig och rask gosse". Olssons Boktryckeri i Gullänget. På cykeln, och iväg. Joodå ! Platsen var ledig. Tryckeriet var ett enmansföretag och arbetet bestod i att hjälpa till med både det ena och andra. Det gick bra att börja så snart som möjligt. Lönen var 10:-/vecka.

Snällpressen

Det var som att komma in i en helt ny värld. Doften av trycksvärta. Snällpressen, som djupandades varje gång den lade fram ett nytt papper på tryckvalsen. Digelpressen, som såg ut som när man öppnar och sluter en bok. Boktryckaren visade mig runt i det lilla tryckeriet. Snedställda lådor med en massa fack, som det låg blybokstäver i. Lådorna hette kaster, och bokstäverna kallades typer. Dessa var av varierande storlek, så och så många punkter 6-20. Flera olika stilar förekom, petit, normal, kursiv, fet och halvfet. Det lät som ostar.

När det gått några dagar fick jag trycka visitkort, tackkort o.dyl. Det var roligt. Texten sattes med typerna upp- och nervända i en sätthake, som var inställd på ett visst mått. Typerna fördes sedan över till en spännram i digelpressen. Efter provtryck klistrade man fast pappbitar, som anhåll, och sedan var det bara att köra på. Pressen var försedd med både motor och trampa, men jag fick bara använda trampan. När den stora "boken" öppnade sig, tog man bort det tryckta kortet med en hand och lade dit ett nytt med den andra. Det gällde att hålla fingrarna borta när "boken" slog igen.

När ett arbete var klart skulle alla linjer och typer tvättas i bensin och läggas tillbaka i sina kaster. Det var ett tråkigt arbete, mest för bensinlukten. Ofta gick jag ut på gården för att inte besväras alltför mycket av bensinångorna. Även färgvalsarna skulle rengöras noggrant. Blev det någon tid över fick jag gå ut och rensa bort ogräs i potatislandet. Boktryckaren hade fått för sig att ovänner sådde ogräs i hans trädgård. Jag menade att ogräs växte mer eller mindre i alla trädgårdar, men på det örat ville han inte höra. Det fanns både små och stora djävlar som strök omkring i grannskapet. Han visste nog. "Du kommer väl ihåg när du skulle hämta strökäpparna?" Jovisst! En dag hade jag gått med några ribbor till snickeriet på Hägglund & Söner för att få dem sågade till smala pinnar. Dessa användes som strö mellan nytryckta ark. Jag träffade en förman som hette

Ragnar Strandberg. Han sa att jag kunde få hämta dem nästa dag. När jag kom tillbaka var det inte klart. Förmannen ursäktade sig med att han hade glömt. "Det var ingen glömska, man gjorde det med flit!" sa boktryckar`n. "Smådjävlarerna stod bakom knuten och sa: Se, nu kommer boktryckar`ns pojke. Säj, att det inte är färdigt!" Slutet blev att jag fick hämta tillbaka ribborna och fara till sta`n till ett annat snickeri, som låg på "Vika", nere vid järnvägsviadukten. Det blev aldrig långsamt hos boktryckar`n.

Betalning för utförda arbeten var ett stort problem. Räkningar skickades ut, men förblev obetalda. Påminnelser gjorde heller ingen nytta. "Du får ta en dag i veckan och åka runt och kräva dom som inte betalar", sa Olsson. Det var ju ett stort förtroende men samtidigt kände jag mig lite skraj. Fast, nog var det bättre än att rensa bort `axingen i pärlanne`.

Den lille kronofogden möttes med stor misstro. Många ville inte betala, men jag stod envist kvar tills pengarna kom fram. Sedan lämnade jag över den kvittrade räkningen. Olsson tyckte att det gick alldeles utmärkt och jag fick mycket beröm.

En gång gjorde det ont. De som jag krävde var för det mesta småbrukare, som hade lite hantverk vid sidan om, stickning, tovning och dylikt, som sedan såldes på postorder, därav trycksakerna. Det fanns ju inte kontor eller något sådant fint varför jag i regel travade in i köket. Man hade just ätit frukost och enligt min uppfattning var det knapert om man åt knäckebröd. Skulden var 45 kronor men det var helt omöjligt att få fram dessa pengar. De fanns inte. Vecken därpå läste jag i tidningen att mannen gått ut i Moälven på natten och ändat sitt liv.

En dag kom en man och ville göra en riktig storbeställning. Det var fråga om Köpmannaförbundets prislista, med allt vad den innehöll av olika varor, som skulle prissättas med både netto-och bruttopris. Mannen hade studentmössa, som jag avundades honom. Tänk, att få gå omkring med en sådan huvudbonad! Boktryckar`n blev märkbart upplivad av de ljusa framtidsutsikter som yppade sig. Stora och säkra pengar. Ingen indrivning.

Nu blev det bråda dagar. Vi fyllde sätthakarna med namn och priser. På Bergmans Enkas bröd, Fyrtornets Anjovis, Kaffe och Thé, Torkad frukt och Santa Clara Prunes m.m. När jag såg skillnaden mellan netto- och bruttopriset tyckte jag att handelsman borde vara ett bra yrke.

Prislistan trycktes på lösblad, som sattes i en ringpärm. Klichéer med fabriksnamn och bilder av olika slag ordnade `studentmössan`, och när Olympiasommaren 1936 var tillända hade vi prislistan klar. Det hade varit ett roligt och lärorikt arbete, fast det blev långa dagar, och någon övertidsersättning var det aldrig tal om. Efter en tid kom besked från Hägglund & Söner jag kunde få börja där som lärling. Boktryckaren var inte glad när jag slutade. Han tänkte ge ut en ny bibelöversättning och det var meningen att jag skulle hjälpa honom med detta arbete. Han trodde inte att jag skulle komma till himlen efter detta svek.

Nästa vår lät boktryckar'n gjuta ett tjockt betonglager över hela tomten.
Ovännerna med sitt ogräsfrö gjorde sig inte längre besvär.

Ossian Johansson -30-talet